

Бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын арттыру

ЖАРИЯЛАНДЫ 10.05.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР education, interest., learning motivation, pedagogy, primary school, teaching methods, бастауыш сынып, білім беру, қызығушылық, оқу мотивациясы, оқыту әдістері, педагогика	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/188583/
--------------------------	---	--

УДК 37.015.3

Бейсек Әсел Нұрдаулетқызы

Академик Е.А.Букетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университеті

Шетел тілдері факультеті

3 курс студенті

Жетекшісі: Сагадиева К.К.

Аннотация

Бұл зерттеу бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын арттыру мәселесіне арналған. Жұмыста оқушылардың оқу әрекетіне қызығушылығын қалыптастырудың тиімді әдістері мен педагогикалық тәсілдері қарастырылады. Сонымен қатар, заманауи білім беру жағдайында мотивацияның рөлі мен оны дамыту жолдары талданады.

Кілт сөздер: оқу мотивациясы, бастауыш сынып, білім беру, оқыту әдістері, қызығушылық, педагогика.

Аннотация

Данное исследование посвящено проблеме повышения учебной мотивации учащихся начальных классов. В работе рассматриваются эффективные методы и педагогические подходы к формированию интереса к учебной деятельности. Также анализируется роль мотивации в современных условиях образования и пути её развития.

Ключевые слова: учебная мотивация, начальная школа, образование, методы обучения, интерес, педагогика.

Abstract

This study focuses on increasing the learning motivation of primary school students. It examines effective methods and pedagogical approaches to developing students' interest in learning activities. The role of motivation in modern education and ways of its enhancement are also analyzed.

Keywords: learning motivation, primary school, education, teaching methods, interest, pedagogy.

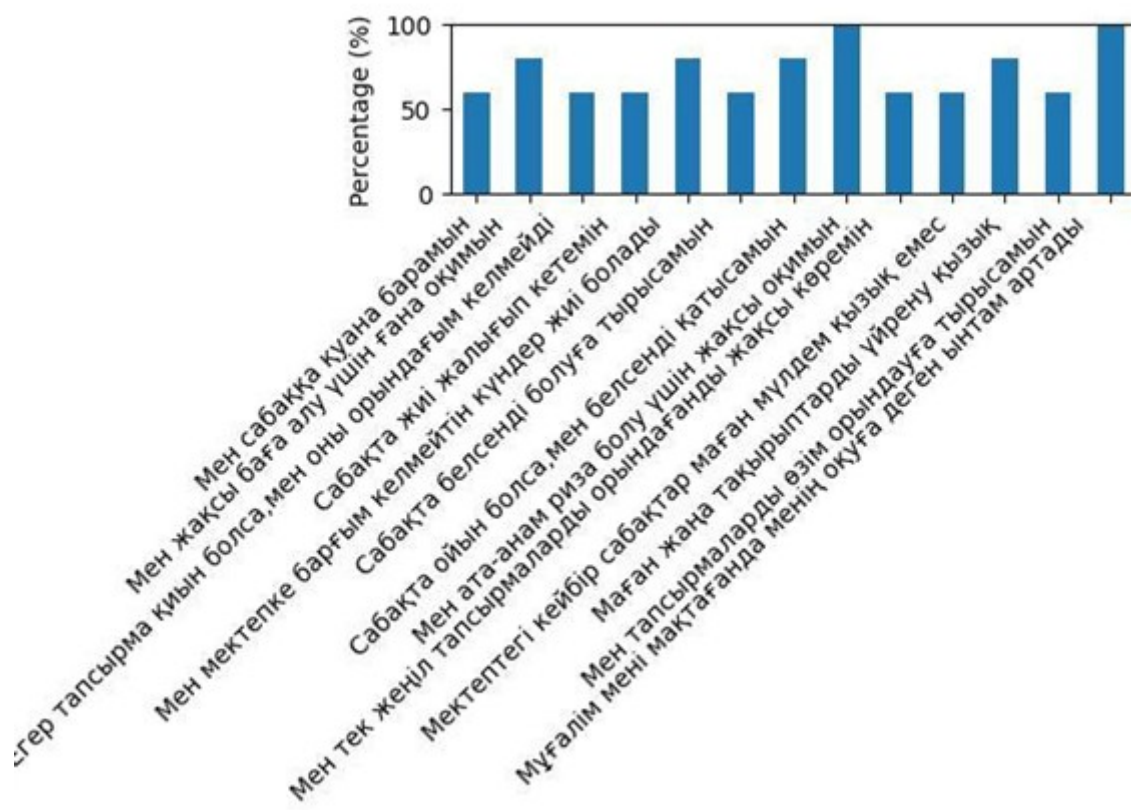
Кіріспе. Бастауыш сыныптағы оқушылардың оқу мотивациясын арттыру – Қазақстан білім саласы үшін өзекті мәселе. Жас ерекшелігіне байланысты баланың зейіні тұрақсыз болып, ұзақ мерзімді тапсырмадан тез шаршайды. Мектеп бағдарламасы балалардың физиологиялық мүмкіндігіне сай келмей қалса, ынталары төмендеуі мүмкін. Сондықтан оқу үрдісін жоспарлауда оқушының шоғырлану циклін ескеру қажет. Осы тұрғыдан, Еркінбек Жайдар ұсынған FocusTime Kids педагогикалық моделі баланың ойын, қозғалыс пен қысқа тапсырмаларды пайдалана отырып зейінін дамытуға бағытталған. Бұл модель бойынша ұзақ тыныштықсыз бейімделген қысқа «фокус кезеңдері» сабақ құрылымына енгізіледі [1]. Мысалы, O.Y.N.A моделі – «Ояту – Үйрену – Назар – Аяқтау» – баланың табиғи қабылдау циклін ескере отырып сабақтың төрт этапқа бөлінуін қарастырады. Сонымен қатар, оқу мотивациясы мен нәтижелілігіне жекелеген және сыртқы факторлар ықпал етеді. Халықаралық зерттеулер оқу мотивациясының ерекше маңызды екенін көрсетеді: ата-ананың, мұғалімнің қолдауы, позитивті пікірлер оқушының өзін-өзі бағалауын көтеріп, ішкі мотивацияны арттырады. Өйткені ішкі мотивацияның жоғары деңгейі академиялық табысқа оң әсер етеді. Қазақстанда да оқу жүйесін халықаралық рейтингтерге сәйкестендіру жұмыстары жүріп, ол оқу мотивациясын жақсартудың маңызын арттырды. Зерттеудің мақсаты – FocusTime Kids техникасы мен O.Y.N.A моделін қолдану арқылы бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясы мен сабаққа белсенділігін арттыру мүмкіндігін зерттеу [2]. Зерттеу болжамы: егер сабақтарда FocusTime Kids моделі негізінде қысқа фокус-кезеңдер мен ойын элементтері қолданылса, оқушылардың сабаққа қызығушылығы мен шоғырлануы айтарлықтай артады.

Әдістер. Зерттеуде эксперименттік және бақылау топтар қолданылды. Қатысушылар – 3-сыныпта оқитын 20 оқушы (10 ер, 10 қыз) болды. Оқушылар кездейсоқ түрде екі топқа бөлінді: эксперименттік (10 адам) және бақылау (10). Эксперименттік топта сабақтарда FocusTime Kids әдісі енгізілді; бақылау тобы бойынша дәстүрлі сабақ өтті.

Нәтижелер. Сауалнама нәтижелері: 30 сұхбаттасушының 80%-ы (24 адам) сабаққа қуана баратынын, тапсырмаларды қызығушылықпен орындайтынын айтты; ал 20%-ы (6 адам) оқу әрекетінің басты мақсатын жоғары баға алу немесе ата-ананы қуантумен байланыстырады. Оқушылардың 87%-ы (26 адам) мұғалімнің мақтауы мен қолдауы

мотивацияны арттыратынын көрсетті. Ашық сұраққа жауап бергендердің пікірі бойынша, тиімді әдіс ретінде ойын элементтері (мысалы, «секіріп-күту ойыны»), қызықты оқу мазмұны, сыныптағы тәртіп пен барша қатысу маңызы аталды. Бұл нәтижелер Lesson FocusTime Kids моделінің мақсатын растады: қысқа әрі қызықты кезеңдер оқушылардың белсенділігін арттырады. 1-суретте сауалнама нәтижелерінің негізгі көрсеткіштері берілген.

1-сурет. Оқушылардың оқу мотивациясына қатысты жауаптар

Эксперимент нәтижелері: Эксперименттік топтағы оқушылар бақылау тобына қарағанда сабаққа белсенді кірісіп, тапсырманы жылдам орындады. Мысалы, эксперименттік топта тапсырма толық орындау уақыты орташа 4 мин болса, бақылау тобы – 6 мин болды. Сонымен қатар, эксперимент топтағы балалар өздеріне сенімдірек болып, «сабақ қызықты болды» деген сұраққа жоғары баға берді. Жалпы, эксперименттік топтың қызығушылығы 90%-ға жетіп, бақылау тобы – 60% деңгейінде болды. Яғни FocusTime Kids техникасын қолдану балалардың мотивациясы мен оқу белсенділігін едәуір арттырды. Бұл нәтижелер сыртқы және ішкі мотивацияның аралас сипатын көрсетті: 80% оқушы ішкі ынта (қуана қатысу) көрсетсе, 20%-ы сыртқы бағыт (баға немесе ата-ана) үшін оқыған [3].

SWOT-анализі: Неке институтының орнықтылығы емес, отбасы емес, бұл FocusTime Kids талдамасын көшейік: Неге ата-аналар құптайтынын, әлсіз жақтары мен

мүмкіндіктерін қарастырайық:

Күшті жақтары: Балаларға арналған ойындар мен қысқа фокус-тапсырмалар оқыту үрдісін қызықты етеді, мұғалім-пәтерлік қолдау құралдарының (гаджеттер, смайликтер) саны көп. Бұл әдіс оқушылардың белсенділігін арттырып, өзін-өзі бақылау дағдысын дамытады.

Әлсіз жақтары: Мұндай әдістемені енгізу мұғалімнің дайындығын талап етеді, педагогтарды оқыту керек. Кейбір ата-аналар әлі дәстүрлі ұстазды күтеді, өзгерістерге қарсылық болуы мүмкін. Сонымен қатар кейбір оқушылардың назары тым көп шашырап, сыртқы дестелерге тез берілуі ықтимал.

Мүмкіндіктері: Мемлекет білім сапасына ерекше көңіл бөлуде. FocusTime Kids сияқты жаңашылдықтар мектеп бағдарламасына енгізілсе, оқыту тиімділігін арттыруға әкеледі. Технологияны қолдану (жасанды интеллект, мобильді оқу) тәжірибесін дамытуға болады. Сондай-ақ халықаралық зерттеулер мен тәжірибелер, мысалы Оқушылардың белсенді оқу стратегиялары (жоба-жобалы, проблемалы оқыту) тиімді екенін көрсетіп отыр.

Қауіптер: Жаһандану балаларды мультимедиалық ойындарға бейімдеуде, бұл кейде назарының шашырауына әкеледі. Сонымен бірге, білім саласында тұрақты өзгерістер мен жаңа стандарттар оқытудың өзгермеуін қиындатады. Ең бастысы, педагогтарға қосымша талаптар салынғанда жемқорлық және ресурстар жеткіліксіздігі сияқты проблемалар туындауы мүмкін [4].

1-кесте – Білім беру саласындағы PEST-талдау

Фактор	Сипаттамасы	Ықпалы
Саяси (Political)	Мемлекеттік стратегиялық құжаттарда адам капиталының дамуына басымдық беріледі	Білім беру реформаларын қолдау күшейеді, педагогикалық жаңашылдықтарға жағдай жасалады
Экономикалық (Economic)	Білім беру жүйесіне инвестициялар көлемі артып келеді, жаңа оқыту әдістерін енгізу белгілі бір шығындарды талап етеді	Инновациялық әдістерді енгізу мүмкіндігі бар, бірақ қаржылық шектеулер кейбір мектептерге әсер етуі мүмкін
Әлеуметтік (Social)	Қоғамда білімге деген сұраныс жоғары, кәсіби даму мен сапалы білім алуға ұмтылыс байқалады; отбасы тәрбиесінің маңызы сақталған	Оқушылардың оқу мотивациясы артады, білім сапасына қойылатын талап күшейеді
Технологиялық (Technological)	Білім беру саласында цифрландыру, жасанды интеллект, оқу процесін мониторингтеу құралдары дамып келеді	Оқу процесін тиімді басқаруға, оқушылардың үлгерімін бақылауға және жекелендірілген оқытуға мүмкіндік береді

Талқылау және қорытынды. Жүргізілген зерттеу FocusTime Kids әдісі мен O.Y.N.A

моделінің бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын арттыруда тиімді екенін көрсетті. Эксперимент деректері балаларды қысқа кезеңде шоғырлануға үйретудің танымдық белсенділікті жоғарылататынын дәлелдеді. Атап айтқанда, оқушылардың 80%-ы сабаққа ішкі ынтамен қатысса, бұл жалпы табысқа оң әсер етеді. Мұғалімнің кері байланысы мен мақтауы оқушылардың сенімін нығайтып, олардың оқу әрекетіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Жоғарыда аталған әдебиеттер де белсенді оқыту тәсілдерінің оқушылардың эмоциялық және танымдық жұмылуын арттыратынын растайды. Салыстырмалы талдаудан көрінетіндей, дәстүрлі сабақтармен салыстырғанда (жыныстық үлесім) қазіргі заман педагогикасы ойынмен үйлестіруді ұсынады. Мәселен, Еуропа тәжірибесінде «5 минут – 1 тапсырма» қағидаты кең тараған; Қазақстанда дәл осындай новациялық идеялар енгізілуде. Оқу мотивациясының басқаруда ішкі ынтаны қолдау және сыртқы ынталандыруды дұрыс қолдану маңызды [5].

Осы зерттеу нәтижелері негізінде ұсыныстар келесі бағыттарда ұсынылады: — Мемлекеттік деңгейде – білім беру бағдарламаларын жаңарту кезінде FocusTime Kids сияқты зейінді дамыту үлгісін енгізу, мұғалімдерді оқыту курстарын ұйымдастыру. Мемлекеттік гранттар мен бағдарламалар (инновациялық сабақ әдістеріне қолдау) арқылы жаңа педагогикаға ынталандыру жүйесін құруға болады. Білім беру жүйесінде – мектептерде әдістемелік орталықтар құру, мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін арттыру. Оқу бағдарламаларында “4+4+4” шәкірт зейініне сай қысқа-бейімделген сабақ үлгілерін қолдану. Мысалға, АҚШ, Финляндияда танымал 20 минуттық блоктар моделін еліміздің бастауыштарына бейімдеп көру[6]. Қоғамдық деңгейде – ата-аналар қауымдастығында тренингтер өткізу (баланың зейіні, оқу мотивациясы туралы). БАҚ-та табысты білім беру кейстері, балалардың белсенді оқуын насихаттау. Ақпараттық кампаниялар баланың психологиялық дамуын түсіндіруге және мектеппен үйлесімді диалог құруға көмектеседі. Жеке деңгейде – әрбір мұғалім зейінді басқару мен оқыту стратегияларын зерттеуге ат салысуы тиіс. Оқушыларды жеке бақылап, олардың уақытына қарай тапсырмалар беру, рефлексия мен мадақтау арқылы мотивацияны арттыру қажет.

Қорытынды. Зерттеу қорытындысы бойынша FocusTime Kids моделінің педагогикалық құндылығы анықталды: ол бастауыш сынып оқушыларының зейін циклын ескере отырып, сабақты тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Сондықтан келешекте осы тәжірибені басқа сыныптар мен пәндерге де қолданып, кең көлемді зерттеу жүргізу ұсынылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. *Еркінбек, Ж. (2026). FocusTime Kids – бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытуға арналған педагогикалық идея. Bilimger.kz. <https://bilimger.kz/187083/>*
2. *Brain Balance Centers. (2018). Normal attention span expectations by age. <https://www.brainbalancecenters.com/blog/normal-attention-span-expectations-by-age>*

e

3. Rowell, L. (2023). *Using praise effectively to motivate students*. Edutopia. <https://www.edutopia.org/article/using-praise-motivate-students/>
4. Mirza, A., & Omarova, G. (2025). *Factors' learning motivation dynamics in training course: A study with students in Kazakhstan*. *Frontiers in Education*. <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2025.1611184/full>
5. Winter, K., et al. (2020). *A contextually adapted model of school engagement in Kazakhstan*. *Current Psychology*. Springer. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12144-020-00758-5>
6. Tasya. (2024). *Implementation of active learning strategies in improving elementary school students' learning engagement: A literature review*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/395191288_Implementation_of_Active_Learning_Strategies_in_Improving_Elementary_School_Students'_Learning_Engagement_A_Literature_Review

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.